

דברי חיים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

כ"ט אלול התשפ"ב
שנה י'

ראש השנה
גיליון מוגדל

גיליון 452

ותשובה ותפלה וצדקה

פעם אחת חלם התנא רבי שמעון בר יוחאי חלום בליל ראש השנה. הוא ראה בחלומו כי בני אחרוני יידרשו לשלם בשנה זו 600 דינרי זהב לממשלה בתור מס. רצה רבי שמעון להציל את קרוביו מההפסד הכספי הגדול. מה עשה? במשך השנה הוא שלח שליחים ונציגי מוסדות צדקה אל ביתם, והפציר בהם לתת צדקה יותר מרגילותם. למרות שבני אחרוני היו אנשים אמידים ולהם חנות לבדי משי, הם הבחינו שהודו רבי שמעון תובע מהם צדקה בסכומים גדולים יותר מהשנים הקודמות. כששאלו אותו לפשר השינוי, הוא סירב לגלות להם את הסיבה האמיתית, אך ציין כי "מוטב לתת צדקה ליעקב רעב, מאשר לעשו שבע". הם לא ירדו לפשר דבריו ורק ביקש מהם לרשום כל סכום שהם מוציאים לצדקה.

לקראת סוף השנה הגיע גייס של חיילים לעיר, והמפקד הטיל מס כבד על התושבים האמידים. על בני אחרוני של רבי שמעון הוטל מס בסך 600 דינרי זהב. כשסירבו לשלם את הסכום הגבוה, הם הובלו למעצר עד שישלמו את המס שהוטל עליהם. הנשים המבוהלות רצו מיד אל רבי שמעון בר-יוחאי וסיפרו לו על החדשות. הוא הרגיע אותן, ואמר להן ללכת ולהביא אליו את הרשימה בה נכתבו כל סכומי הצדקה שחולקו על ידם במשך השנה. כשערך את החשבון הוא גילה שהם נתנו לצדקה 600 דינרי זהב - פחות שישה דינרים. אמר להם רבי שמעון: "לכו והביאו לי שישה דינרים, ואני אסדר את העניין על הצד הטוב ביותר". הנשים הביטו עליו בהשתוממות גלויה ואמרו: "דורשים מאתנו שש מאות דינרים ולא שישה", אך רבי שמעון ביקש מהן לבטוח בו. עם הכסף בידו, הלך רבי שמעון אל סגן המפקד ואמר לו: "מה לך כי נטפלת ליהודים אלו? וכי מפקדך לא גזל ושדד מספיק רכוש לעצמו? ואיזו תועלת יש לך מזה? קח לך שישה דינרים אלו, עשה מעשה טוב וגם לך יהיה קצת כסף בכיס..."

למרבה הפלא, דבריו נכנסו ללבו של הסגן והוא שיחרר את היהודים. בדרך הביתה אמרו האחים לרבי שמעון: "כעת אנו מבינים מדוע הפצרת בנו לתת לצדקה, ואת דברך על יעקב הערב ועשו השבע. אך מדוע לא סיפרת לנו שזו גזירה מן השמים, והיינו נותנים את כל הכסף בעונג ובשמחה?" ענה להם: אם הייתי מספר לכם, הייתם נותנים את הצדקה על-מנת להינצל מהגזירה. אני רציני שתתנו את הצדקה 'לשמה', בלב טהור ובכוונות טובות. דעו לכם כי כל הוצאותיו של האדם נקבעות בראש השנה, ולכן כדאי להרבות בנתינת צדקה ככל האפשר, כדי שזכות הצדקה תגן עלינו ותמלטנו מכל גזירות קשות ופורענויות.

מסופר על אדם עשיר, שלא היה נוהג לתת צדקה לכל מי שנכנס אליו כדי לבקש. פתגם היה שגור בפיו, כי הוא יתן צדקה רק למי שהתייאש לחלוטין ואפסה כל תקווה לגביו שיוכל להצליח אי-פעם בחיים. לעתים רחוקות בלבד היה עני שאמר כי הוא אכן וייתר כבר על כל תקווה וממילא היה העשיר נותן צדקה לעתים נדירות ביותר. פעם אחת הוא הלך בדרך וראה עני מוטל באשפה. "הנה זה וודאי איבד כל תקווה" - חשב הגביר בלבו, ניגש אליו והושיט לו מטבע תוך שהוא אומר לו כי הוא רואה שמצבו לאחר יאוש. "לי יש דווקא למה לקוות", אמר לו העני, "אולם אתה, רבי יהודי, נראה לי מיואש לחלוטין". הסתכל בו העשיר, כשהוא מופתע ומשתומם ואמר: "אני נותן לך צדקה, ואתה עוד מקלל אותי?!" השיב לו העני: "חלילה וחס, אין אני מקלל איש. האמת היא כי לי באמת יש תקווה, כי הרי דוד מלך ישראל אמר בתהלים 'מקמי מעפר דל, אשפוט ירים אביון'. בורא העולם יכול להקים אביון גם מן האשפה". כששמע זאת העשיר, שאלו מי הוא זה, שבאמת חסר תקווה? השיב העני: "כל זמן שאדם חי, יש לו תקווה, רק למתים אין כבר שום תקווה בעולם הזה". באותו רגע החליט העשיר שמכאן ואילך יתן צדקה למתים". הוא הלך תיכף ומיד לבית העלמין וקבר שם סכום כסף ניכר, עבור המתים שכבר איבדו כל תקווה...

עברו שנים מאז אותו מקרה מוזר וידוע הוא שהעולם הוא גלגל מסתובב, והעשיר ירד מנכסיו ונהיה עני מרוד. הוא כבר איבד כל תקווה, כאשר נזכר באותו עני שהיה מוטל באשפה ואמר בשעתו, כי עדיין יש לו תקווה בעולם הזה. הוא גם נזכר כי בשעתו הוא קבר סכום כסף גדול בבית הקברות, ועתה הוא מיהר לשם כדי למצוא את ה"פקדון". אולם, עוד לפני שהספיק להגיע אל הכסף, תפס אותו שומר בית העלמין והוא הובא בפני שופט. "הנה כבוד השופט, קבצן זה ניסה לשדוד את הקברים!" התלונן השומר והראה באצבע מאשימה על העשיר לשעבר. הלה סיפר לשופט את סיפור המעשה, בבסוף ביקש רשות ללכת לבית העלמין ולהוציא משם את סכום הכסף שקבר בשעתו, בתור "צדקה למתים". השופט האזין לו בשומות לב, ולאחר מכן שאל אותו אם הוא זוכר אותו. למשמע התשובה השלילית סיפר לו השופט, כי הוא הוא אותו עני שהיה מוטל באשפה ושלגביו חשב הגביר דאז, שאין לו עוד תקווה בחיים. "אתה רואה" אמר לו השופט, "לעולם אסור לאבד את התקווה, ועל הרכוש והכסף אסור לעולם לסמוך".

הוא הרשה לו להוציא את הכסף מבית העלמין ואמר לו: "לא כך צריך יהודי לתת צדקה. אצל היהודים כרוכים המושגים 'צדקה ומשפט' ביחד. צדקה באה יחד עם המשפט, היינו שמי שנותן את הצדקה צריך לבחון את עצמו ולשפוט את עצמו, לאמר: מדוע זה אני היחוס, שיש לי כסף ואפשרות לתת צדקה ולאחרים אין? מדוע אני הוא הנותן ולא המקבל? הרי זה יכול היה להיות גם להיפך. כשהיהודי נותן צדקה עליו לדעת כי יותר ממה שהוא נותן, הוא מקבל..." הקבצן הלך לבית הקברות ומצא את כספו הקבור שם, ושוב הסתובב לו הגלגל והוא התעשר, אך הפעם הוא כבר לא חיפש מקרים "חסרי-ישע" כדי לתת להם צדקה. הפעם הוא כבר נתן צדקה, כפי שהיה צריך לתת... צריך להיזהר מאוד שלא לבקש רק על כסף ושאר ירקות בתפילה, אלא אף על הרוחניות שלנו, של ילדינו, של הדורות הבאים אחרינו. בזה היום חשוב מאוד הכוונה בתפילה, ולא כמו אותו כפרי מספור של רבי ישראל מרוז'ין שסיפר לחסידיו בעת שנכנס לבית מדרשו כדלקמן: כפרי אחד בא העירה להתפלל בראש השנה. באותם ימים, לא היו היהודים הכפריים יודעים להתפלל. מאחר ולא ידע היהודי הפשוט מימינו ומשמאלו, הביט במתפללים כדי ללמוד מהם מה עליו לעשות בתפילה. כשהגיעו לתפילת עמידה של שחרית, החל הציבור לבכות מאימת יום הדין. תמה הכפרי - 'מי היכה אותם שהם בוכים כל כך?' הרי לא ראיתי שום קטטה בבית הכנסת? כך הררה הכפרי עד שחשב כי המתפללים בוכים מן הסתם מפני שהתפילה נמשכת זמן רב והם רעבים. נזכר הכפרי כי גם הוא רעב, והתחיל לבכות בקול רם עם הציבור. והנה, תמה תפילת העמידה, והמתפללים הפסיקו לבכות. 'מדוע הפסיקו לבכות?' תמה הכפרי. כשחשב על כך נזכר, שראה כי בבית שבו התאכסן הניחו חתיכת בשר יבש בתוך הצימקס, תבשיל הגזר המתוק, ולכן צריך התבשיל להיות על הכיירים זמן רב עד שיתבשל הבשר היטב ויתרכך כראוי. נרגע הכפרי ונתקרה דעתו, כיוון שחשב שזו הסיבה שהפסיקו כולם לבכות - שהרי ככל שמתמשכת התפילה כך הולך ומשתבח טעמו של הבשר. לא עבר זמן רב, והגיע זמן תקיעות השופר. ההתרגשות גברה ושוב החלו האנשים בוכים בתפילה ובתשובה. חזר הכפרי והתפלל, והסבר חדש עלה במוחו: 'אמנם הבישול האיטי משבח את הבשר, אך הזמן מתארך, ואין יותר כוח לחכות עוד'. כשעברה במוחו המחשבה הזאת, התחיל לבכות בכי מר עם הציבור."

הצורכ

זמני החג

זמני ימים הנוראים

בעמוד האחרון

כתיבה

וחתימה

טובה

זיכוי הרבים

רכשו לכם הזכות להפצת

הגיליון "דברי חיים"

להצלחה וישועה בכל

העניינים או להנצחת

קרוביכם

kehilasdivreichaim@gmail.com

נדבת

הדפסת הגיליון והפצתו

נדבת ידידנו הר"ר

מענדל טייטלבוים הי"ו

לעי"נ אביו ר' יצחק דוד

בן ר' נחמן אלימלך ז"ל

וזוגתו מרת יטלא

בת ר' אברהם ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

לישראל" ו"משפט לאלקי יעקב", בשלמא חק לישראל שתקיעת שופר הוא גזיה"כ, רחמנא אמר תקעו, אבל איזה משפט הוא לאלקי יעקב המשפט הוא לבני ישראל, והיה צריך לומר משפט מאלקי יעקב.

ונראה בהקדם דברי הרמב"ן והמהר"ל מפראג זצ"ל שביאר לשון המשנה בר"ה פרק ד' יו"ט של ראש השנה שחל להיות בשבת, שיום א' תשרי בעצמו בלי היותו יו"ט הוא יום הדין מצד עצמו כי הוא יום זכרון לתחילת הבריאה, ונוסף ע"ז הוא יו"ט, וכן מבואר בפסוק שבכל המועדים באה מצות היום לאחר קריאת היום למקראי קודש, ולגבי ראש השנה קודם כ' יום תרועה יהיה לכם, ואח"כ מקרא קודש, כי עיצומו של היום בלי היותו מקרא קודש הוא יום הדין וצריך ענין התרועה להעלות זכרון ישראל לאביהם שבשמים.

וכדי להבין למה באמת יש בו שני ענינים דהיינו יום הדין ויום החג, נקדים דברי הגרש"ק שכתב לבאר הסתירה בהלכות ר"ה דבמצד א' אין אומרים הלל מפני שספרי חיים וספרי מתים פתוחין ויש בו אימת הדין, ומצד שני יש בו עניני שמחה דמכבסין ומסתפרין ואוכלים בשר ויין, ולכאורה שני הדברים סותרים זא"ז, וכתב לבאר דבר"ה יש בו שני דיונים למעלה, א' דיון פרטי על כל יחיד ויחיד מי יחיה וכו', ומזונותיו של אדם קצובין בר"ה, ועוד דיון והוא על נצחיות כלל ישראל, כי העולם נברא בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התורה שנקרא ראשית, וקיום התורה ע"י ישראל הוא תכלית כל הבריאה, והמלאכים קטרגו מה אנוש כי תזכרנו, ותנה הודך על השמים, ובכל שנה ושנה נתעורר קיסרוג ז', והשטן ואוה"ע מקטרגים על

איתא במלכ"ת תהלים (כ"ז) עה"פ לדוד ה' אורי וישעי, אורי זה ראש השנה ישעי זה יום הכיפורים, ויש להבין למה נקרא ראש השנה בשם אור ויום הכיפורים בשם ישעי.

וי"ל עפ"מ"כ בתהלים (ק"ז) "בני אדם יושבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו", דבאמת יש חושך נורא בעולם כמאמר חז"ל ב"מ דף פ"ג. תשת חושך ויהי לילה זה עולם הזה שדומה ללילה, ובלי האור של תורה להאיר את הדרך, אפשר ליפול ח"ו לבור שחת ושאלו תחתית ר"ל, וכמאמר שלמה המלך במשלי (ד' י"ט) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו, ובאמת כן הוא אצל כל אדם בכל ימות השנה שהולך בדרכו בהבלי עולם הזה ואינו מרגיש כ"כ חובתו ותכליתו בעולמו, אבל בהגיע ימי הדין ימי חשבון הנפש, צריכים להתעורר אצל האדם מחשבות ורגשי תשובה, היכן הוא עומד, ואיך הוא מכין עצמו ליום עמדו לפני שופט כל הארץ, וע"י התבוננות זו נדלק אצלו אור להאיר מתוך חשיכה להתבונן בגדלות הבורא ולשמוע בקולו.

והנה בראש השנה שהוא תחילת עשרת ימי תשובה, כשהאדם אומר התפילות הק' של מלכיות זכרונות ושופרות, ומתבונן בגדלות הבורא ואמונה בשכר ועונש ומה שיהיה לעתיד לבוא, ומעורר עצמו לתשובה מיראה ותשובה מאהבה, ה"ז מאיר לו בתוך חשכות העולם, והאור מאיר לו הדרך בו צריך לילך כל השנה, שלא יכשל בעץ ואבן על הדרך, ואם יקח לו אור זו בראש השנה, ע"ז יהיה לו ישועה ביום הקדוש, שיפתחו לו שערי רחמים ורצון להיושע בגשמיות וברוחניות.

תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגיגו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, המפרשים הקשו על כפל הלשון "חק

הלכות ומנהגים לימי ראש השנה

ערב ראש השנה: בבוקר משכימין הרבה ומאריכין בסליחות ובבקשות [הרבה מהתפילות מיוסדים על בקשה לאריכת ימים], וענין הוספת תפילות ותשובה בערב ראש השנה מיוסד על המדרש הובא בטור או"ח סימן תקפ"א שהגדולים מתענים הער"ה, וכתב בחתם סופר הטעם כי המלאכים טוענים מה אנוש כי תזכרנו ואינם מסכימים שכל בריאת העולם יהיה בשביל האדם, ולכן בראש השנה שהוא יום בריאת האדם, וכדי שיהיה תכלית לבריאת העולם בשביל האדם צריכים להכין בתשובה קודם ר"ה שבכניסת היום לא יהיה שום קיסרוג. בסליחות אומרים תחנון, אבל בשחרית אין אומרים תחנון, ואומרים למנצח, לאחר התפילה אין תוקעין בשופר, והטעם כדי לערבב השטן, ולהפסיק בין תקיעות דרשות לתקיעות דמצוה.

עושים התרת נדרים בער"ה ומקורו בנדרים דף כ"ג: דאיתא שם הרוצה שלא יתקיימו נדריו של כל השנה יעמוד בר"ה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל ואומרים הנוסח הנדפס בסידורים לפני שלשה אנשים, המתירים יכולין להיות קרובים, [וצריכים להיות גדולים מה"ת דהיינו בחתימת זקן או בני י"ח, ולא סמכין אחזקא דרבא, אפילו להתיר נדרי מופלא הסמוך לאיש ע"י שו"ת רעק"א סימן ע"ג], וצריך השואל שיבין מה שהוא אומר ואם אינו מבין מה שהוא אומר לא מהני.

שנה זו שהיא מוצאי שביעית יש לכתוב פרוזבול קודם סוף השנה.

מכבסין ומסתפרין לכבוד החג להראות שאנו בטוחים שנצליח בדין, ולכתחילה יסתפר קודם חצות, וגם יטבול עצמו במקוה לטהר עצמו בבוא יום הגדול והנורא, ולפי המקובלים [אלף המגן תקפ"א] יטבול אחר שעה ה' ועכ"פ לא יקדים קודם שעה א' קודם חצות, והראשונים נהגו לטבול עכ"פ ג' פעמים [כמבואר במטה משה בשם המהרי"ל והרוקח] דביחזקאל כ' ג' פעמים מקוה ישראל וגם בפסוק כ' ג' פ"פ טהרה: וזרקי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליתכם אטהר אתכם, ועיקר התפילה שיקבל עליו קדושה יתירה ולהסיר מעליו מחשבותיו לא טובים, וטבילה במקוה כשירה סגולה נפלאה לטהרת הנפש, וילבש בגדים נאים לכבוד החג, אבל לא בגדי רקמה כשאר ימים טובים מפני אימת הדין, וכן הנשים יזהרו בזה, ורבים נוהגים שהנשים לובשין בגד שיש בו לבן וכן מבואר בשערי תשובה סי' תקפ"א סט"ו.

בהדלקת הנרות יאמר להזליק נר של יום טוב וברכת שהחיינו, .

להוסיף בימים הנוראים את אהבת ישראל והתכללות עם הכלל, וכשהקב"ה יזכור את בניו כלל ישראל יהיה היחיד בכלל ויזכה בדין.

למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה וגו', בברכות דף ח. והאיכא סבא בבבל, כיון דמקדמי ומחשכי בבי כנישתא היינו דאהני להו, יש לבאר בהקדם מה שנוהגין לומר בליל ר"ה לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו' שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם, ופרש"י פתחי עולם פתחים שקדושתן עולמית, ופי' מהרי"ד מבעלזא זצ"ל ע"פ המבואר במלכים א' ו' ל"א ואת פתח הדביר עשה דלתות, הרי שלקה"ק היו דלתות וביומא נ"ד מבואר שהבדים היו בולטין לחוץ משמע דלא היו דלתות, ומבואר ברלב"ג שם [ח' ח'] שהדלתות הקבועות בפתח הדביר היו תמיד פתוחות, וצריך ביאור א"כ למה נקבעו דלתות, ותי' מהרי"ד דרש"י פרשת ויצא עה"פ אין זה כי אם בית א' וזה שער השמים, פי' מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה, ומדרשו שביהמ"ק של מעלה מכוון כנגד ביהמ"ק של מטה, וכן מבואר בברכות ל'. שצריך לכוין לבו כנגד בית קה"ק, כמש"כ והתפללו אליך דרך ארצם ושמעת השמים מכוון שבתך, וזה הרמז פתחי עולם פתחים שקדושתן עולמית, והוסיף בנו הרה"ק מהר"א שזה הכונה זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה, שיעקב התפלל במקום המקדש שלא במקומו כמש"כ ויפגע במקום שקפצה לו הארץ ונעתק הר המוריה ובא עד בית קל, ויעקב התפלל והיה ה' לי אלקים שיחול שמו עלי מתחילה ועד סוף דהיינו עד סוף הדורות, נמצא בזכות יעקב אנו זוכים לפתיחת שערים.

חשיבות כלל ישראל בעיני השי"ת ולמה הם עם הנבחר, עם כל סגולתיה, ובכל שנה ושנה כלל ישראל יוצאים מנוצחים, כי הקב"ה הבטיח לנו וגם נצח ישראל לא ישקר, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים וגו'.

וי"ל דזה מה שאנו אומרים קודם תקי"ש יבחר לנו את נחלתינו את גאון יעקב אשר אהב סלה, שזה מורה על אהבת הקב"ה לכלל ישראל לעולם ועד, כי תקי"ש מזכיר ענין קבה"ת כמבואר ברס"ג שם כ' ולקחתי אתכם לי לעולם [ר"ת אלול].

ובזה יובן שני ענינים של ר"ה מצד א' הוא יום הדין פרטי ופרי חיים וספרי מתים פתוחין ואין אדם יודע מה יהיה הגז"ד ולכן אי אפשר לומר הלל, אבל מצד כלל ישראל אנו בטוחים בנצחון, ולכן מכבסין ומסתפרין ואוכלים, ובה מוכן דברי הרמב"ן והמהר"ל הנ"ל, דמצד א' תשרי זה יום הדין לכל אדם פרטי, אבל היו"ט של ר"ה הוא יו"ט של כלל ישראל, והם שני ענינים נפרדים.

וי"ל דזה הכונה כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, כי אהבת השי"ת לישראל הוא חוק בלי טעם, ויש בזה משפט לטלאי יעקב, כי מה שהקב"ה בחר לכלל ישראל בא במשפט ובקיסרוג מצד אוה"ע, וכביכול שקיבל על עצמו בחירה זו הוא בעצמו נשפט, ולכן אנו בטוחים לנצח על קיסרוג זו.

ובאמת יש בזה חסד גדול מהשי"ת כי ע"י התכללות היחיד בכלל ישראל, ומקבל עליו המידות של כלל ישראל, ביישנים רחמנים גומלי חסדים, זה מועיל לטובת היחיד, שיצא זכאי בדין, ולכן יש

הלכות ומנהגים לימי ראש השנה

כתב במטה אפרים סימן תקפ"א סעיף נ"ח שקודם ר"ה יעיין בתפילות ופיוטים של ראש השנה וילמוד פירושיהם, ומקור הדין הוא בראש השנה דף ל"ה. ובשו"ע סימן ק', ואף שהרמ"א בשו"ע כתב שי"א שאם מתפללים מתוך סידור ומחזור אינו צריך להכין מקודם, מ"מ המשנ"ב בסק"ג כ' בשם הט"ז כי הפיוטים שפירושיהם קשים, צריך להסדיר ולהכין מקודם אף שאומר מתוך סידור ומחזור, לכן יקח זמן מה לעיין בפירוש המילות קודם החג, ויזכור שלא יהיה בכלל עליהם שהכתוב אומר בפיו ובשפתי כבדוני ולבו רחוק ממני ח"ו.

והא לך כמה פירושי ועניני תפילות שנכון לדעת אותן:

א' שפתי פתח, פרש"י [תהלים נ"א י"ז] מחול לי על עונותי ואז ופי יגיד תהלתך, יהיה לי פתחון פה להגיד תהלתך. ובספר יערו דבש כ' דבשעה שהאדם עומד להתפלל מתקבצים המלאכים וצוחקים עליו ואומרים אדם הזה שבכל עת מדבר דברים בטלים וכל מיני שטויות רוצה עכשיו להתפלל לפני הקב"ה, ולכן מתפללים על מחילת עונות קודם התפילה, שלא יהיה בבחינת ולרשע אמר א' מה לך לספר חוקי.

בספר יסוד ושורש העבודה כ' דבשעת אמירת זכרנו לחיים וכו' למענך א' חיים יכוין במחשבתו רבון כל העולמים בשביל האמונה שאנו מאמינים שאתה לבדך אלקים חיים ראוי שתכתבינו בספר החיים, ויכוין כונה זו מעימקא דליבא, ובספר הפרדס [הובא באוצר התפילות] כ' שיכוין שרוצה החיים לא להתענג ולמלאות בטנו בתענוגים ולכבוד המדומה אלא כדי שיוכל לעבוד את השי"ת בגוף שלם ובריא, כי לא המתים יהלוקה וגו'.

מי כמוך אב הרחמן, כ' הסור בסי' תקפ"ב שיש בו ח' תיבות כנגד הפסוק: ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב, שהאדם אינו כלום ולא חשוב, וכיון שכן הקב"ה מרחם עליו.

בשעת אמירת המלך הקדוש יחשוב שאתה הוא המלך הקדוש שאין יכולת בשם נברא ונאצל להשיג ולהעריך קדושתך - יסושה.

ובכן תן פחדך, כ' אבודרהם שתיקנו לומר ובכן על שם הפסוק ובכן אל המלך אשר לא כדת, ולפי שעתה הוא יום הדין יתבייש לבוא

שמים, ואמרו לפני מלכיות אינו מספיק הזכרת מלכות אלא כדי שתמלכוני עליכם, ענין ממליך הקב"ה עליו.

כי קרוב אליך הדבר מאוד בפוך ובלבבך "לעשותו", י"ל דתכלית הבריאה הוא שיתפלל להקב"ה, ומבואר בסידור השלה"ק וכל החיים יודוך סלה, שכל תכלית החיים הוא להודות להשי"ת תמיד, עי' רש"י תחילת בראשית עה"פ ואד יעלה מן הארץ שכל זמן שלא היה אדם שיכיר בטובתו של גשמים ויתפלל עליו, נמצא ע"י התפילה יש כאן עשייה, וזהו ענין שבת מכיר בטובתו של העולם, ולכן כ' אשר ברא א' לעשות וכמבואר באוהחה"ק שהשבת הוא משפיע על כל השבוע, כי זה תכלית כל הבריאה שיכיר ויתפלל וממילא יש כאן עשייה, וכן הענין של בפוך ובלבבך לעשותו הוא המשך קיום הבריאה, וזה ענין ראש השנה להכיר בטובתו של הקב"ה ועי"ז יש המשך להבריאה.

על מה שמבואר בשו"ע בסימן תקפ"ג שכשיאכל רוביא יאמר יהי רצון שירבו זכויותינו כתב רבי שלמה קלוגר בהגהת חכמת שלמה "אין הכונה דרך תפלה דאין מקום לתפלה בשעת אכילה רק זה הוי לבטחון ואמונה כי מראה שהוא מאמין ובוטח שכך יהיה ובפרט לפי מה שכתבתי בדרושים דבראש השנה יהיה משמח ואומר כל מה שעושה הוא ית' הוי לטובה ובזה יהיה נהפך באמת לטובה ולכן מהאי טעמא נראה שיהיה אדם רגיל לומר בראש השנה אחרי תפלת שחרית כל מה דעביד רחמנא לשב עביד וגם זו לטובה ולכן מהאי טעמא תקנו לאכול מאכלים טובים ומתוקים ולומר עליהם כן כדי שאם ח"ו נגזר להיפוך יהיה נהפך ע"י אמירה זו לטובה אמן כן יהי רצון"

וזה ענין הני סבי בכל שזוכים לאריכת ימים אעפ"י שציון נקרא בית חיינו, מ"מ השערים פתוחים לכאו"א, ומקדמי ומחשכי בבי כנישתא זוכה לשערים פתוחים.

ובשבת ל' שהשערים נפתחו בזכות דוד, כי שערי תפילה פעמים פתוחות ופעמים נעולות, אבל שערי תשובה לעולם פתוחים, וכל מאמינים שהוא פתוחה ידו הפותח שער לדופקי בתשובה, ובע"ז ד' דוד לא היה ראוי לאותו מעשה אלא להורות תשובה, ולכן עשו דלתות להראות שאף ששערי תפילה פעמים סגורות אבל בזכות התשובה השערים נשארים פתוחות, ובפרט בעשי"ת שאז אפילו יחיד ששב מקבלין תשובתו.

ואולי זה הכונה אמרו לפני מלכיות וכו' ובמה בשופר, דהיינו כח התשובה אז בודאי יעלו זכרונכם לפני לטובה, כי שערי תשובה לעולם פתוחות.

מנהג ישראל לומר לדוד מזמור בליל ר"ה, איתא בחז"ל עה"פ ולא נשבע למרמה דקאי על הנשמה שמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, ובכל שנה ושנה יש להתבונן אם לא שבע למרמה, אמנם כח התשובה מועיל להיות בריה חדשה כמש"כ השיבנו ה' אליך חדש ימינו כקדם, ומקבל עליו מחדש, החי' הרי"ם היה אומר ר"ה כוולד הנוולד ביו"כ פ' רוחצין אותו בסוכות מלבישין אותו, כן יש להרגיש בשנה החדשה הבעל"ט. אמרו לפני מלכיות כדי שתמלכוני עליכם, לכאורה יש כפל לשון, שאמרו לפני מלכיות הוא ענין ממליך הקב"ה, אלא בכל השנה כשאומרים מלכות בברכה, אינו אלא ענין של הכרה שיש הקב"ה בעולם, וקריאת שמע הוא ענין של קבלת עול מלכות

הלכות ומנהגים לימי ראש השנה

אל המלך בלבוש שק [ש"ק בגימ' ד' מאות ע"ש הו' מאות שבאו עם עשיו והם כוחות הקליפות שנבראו מהעבירות שלו כמבואר בספרי קבלה], וכ' הסור סי' תקפ"ב בכך בגימטריא ע"ב שהוא א' מהשמות הוי"ה במילואו, ובגימטריא "חסד", שכולו חסדים שאפשר לו להתפלל.

בתפילת מלוך על כל העולם יעורר עצמו על חילול שמו הגדול בין האומות ובין אותן שאינם מקיימים תורה ומצוות וגם על עצמו אם חילל את שמו יתברך על ידי מעשיו הרעים ובפרט מה שאחרים ראו, ויתפלל אל השי"ת שיזכה לראות במעמד הגדול של ונגלה כבוד ה', וגם הוא ידע ויבין שהבורא ית"ש הוא הבורא ומנהיג לכל הברואים. בשעת אמירת מקדש ישראל ויום הזכרון יתן בלבו שבח והודאה שניתן לישראל יום זה שזכינו להיזכר אצל הקב"ה לטובה.

וכדאי להעתיק כאן מדברי ספר קב הישר [מגדולי הקדמונים שהפמ"ג כותב עליו שהספר מרפא לנשמה ולגוף] וז"ל בפרק פ"ו: לא יהיה קל בעיניך אמירת פיוטים וחיוב על כל אדם לומר הפיוטים בשמחה ובכנות הלב בשפה ברורה כי בכל פיוט ופיוט יש בו סודות נפלאים, ולא יהיו הפיוטים דומין עליך כמשא כי הפיוטים נתחברו על פי עצת מלאכי מעלה, וקבלה בידי מפי זקנים ומפי חסידים מי שמקל באמירתם ואומר שאינו חיוב כל כך לאמרם אינו מאריך ימים ח"ו כי כל היחידים שחברו הפיוטים היו גדולי הדור ואנשי מעשה אשר נעשה להם כמה נסים בחייהם ובמיתתן וכו' ולכן טוב לכיין אל הרמז שם המחבר הפיוט או המחבר את הסליחה, וכיין שיעמוד זכותו שיעלה לרצון אמירת שבח המחבר, כי יש נחת רוח לאותו המחבר כשאומרים פיוטו או סליחה שלו בכונה עכתו"ד, והובא קצת מדבריו בב"ח סי' ס"ח ובספר בית הלל סי' ע' שאמירת הפיוטים בימים טובים הם סגולה לאריכת ימים, ובספר נמוקי או"ח שם האריך בזה.

הקונה מחזור חדש נכון לבדוק אותו מקודם החג ולחתוך את הדפים שלא נחתכו כל צרכם בשעת הכריכה.

מתפללין מנחה בכונה גדולה, וכתב המטה אפרים וז"ל "מאריכיך בה קצת מאחר שהיא מנחה אחרונה בצאת השנה, והנוהגים בכל ערב שבת לומר קודם מנחה מזמור הודו לה', אומרים אותו גם בערב ראש השנה קודם מנחה, לפי שהמזמור הוא על הארבעה שצריכים להודות, יאמרו גאולי ה' הוא רמז ג"כ על פדות נפשינו", אח"כ אומרים פיוט אחות קטנה, בו אנו מתפללים שתכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, נכון לעסוק בתורה בשעת כניסת השנה החדשה [עי' מט"א סי' תקצ"ט ס"א ומג"א רס"א].

יכול להתקיים כלל, והאמת לאחר שהתגבר על זה, לא היה כלום, [וידוע מאמר הרבי מקאצק ששערי דמעות לא ננעלו א"כ למה יש לה שערים כדי שהדמעות של דמיון לא יכנסו, כי הרבה פעמים בוכים על שטויות ועל דברים של מה בכך ואינם מכירים ויודעים את האמת], וחז"ל אמרו שטן יורד ומסית עולה ומקסרג, אבל ראש השנה הוא הזמן שבו נתגלה האמת כמו שאומרים בהתפילות ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת, והתקיעת שופר הוא לעורר האדם מהשינה ומהתרדמה ומהדמיונות כדי שיכיר שכולו שקר ויתעורר לתשובה לילך אחר יצרו הטוב.

טעם אמירת למנצח לבני קרח, שהם חזרו בתשובה ברגע האחרון וענין יו"ט שני הוא שמרחמים עלינו ליתן עוד הזדמנות לשוב.

אשרי העם יודעי תרועה יודעים לרצות את בוראם בתרועה, תרועה הוא מלשון ריעות ותרועת מלך בו, וגם לשון שבירה תרועם בשבט ברזל, כי זבחי א' רוח נשברה לב נשבר ונדכה א' לא תבזה, ואולי מרומז ואזבחה באהל זבחי תרועה, וכמבואר בקדושת לוי באין מליץ יושר אם מחזיק לאין אזי זה מליץ יושר.

עקידת יצחק: אין עושיין זכר למאכלת אין הקב"ה רוצה שניהרג עקה"ש אלא שנחיה עקה"ש, ובמס"נ כמו האיל בסבך כשקשה לעשות מצוה.

היהודי הקדוש אמר על הפסוק בפרשת ראה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר וגו' ורעה עיניך באיך האביון ולא

עיקר תפילות ראש השנה הוא על התגלות מלכות שמים, ועפ"י האריז"ל אין להזכיר חטא, ודוקא ביוכ"פ מתודים, ויש להבין הענין, וגם למה ר"ה הוא קודם יוכ"פ, וי"ל דבשעה שהאדם חוטא הוא גורם שני פגמים א' עצם החטא וב' ההתרחקות מהקב"ה, כי דביקות בה' הוא ע"י מצות ומעש"ט, ועבירה הוא התרחקות כי עוברים על רצונו, וגורמים ריחוק, ומקודם צריכים להתקרב לה' ואח"כ אפשר לבקש מחילה על החטאים בפרטיות, ולכן ראש השנה הוא הזמן של התקרבות, וע"י אמירת מלכיות וכו' ממליך הקב"ה עליו, ואח"כ אפשר להתוודות חטאיו וזה ענין יוכ"פ, ולכן אין מזכירין חטא בר"ה. וכן איתא ענין של כל השומר שבת כהלכתו אפילו עו"ז כדור אנוש מוחלין לולא על ההתרחקות.

ענין תקיעת שופר ראיתי מאדם גדול שאמר שבעצם הקרן הוא חלק בלתי חשוב בבהמה [כמבואר בזבחים ל"ה שאינו חייב עליו משום פיגול ונותר וטמא], ואעפ"כ כח השופר נורא מאוד, עי' ר"ה כ"ו דשופר כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי, וכל כוחו הוא מה שמפייחים בתוכו, וזה ענין ויפח באפיו נשמת רוח חיים, הגוף מצד עצמו אינו כלום רק הנשמה שבתוכו, וזה כח הדיבור כמו שמתרגם רוח ממללא, ולכן ענין הדיבור חשוב כ"כ בראש השנה.

אמרו חז"ל שתקיעת שופר מערבב את השטן, וברמב"ם מבואר לעורר בתשובה, י"ל דיודע מספה"ק שבאמת היצה"ר הוא שקר ודמיון, והוא שליח מן השמים להטעות את האדם, ויש לפרש בזה הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם, שזה כח הדמיון שכשיש לו איזה תאוה וכדומה חושב שבלי זה אינו

הלכות ומנהגים לימי ראש השנה

נכון מאוד לקבל על עצמו בל"ג למעט בראש השנה בשיחת חולין כפי מה שאפשר ובפרט בבית המדרש.

ליל ראש השנה: מתפללין תפילת מעריב יש נוהגין שלא להקדים להתפלל קודם הלילה כדי שלא להוסיף על יום הדין, [עי' מהרי"ל סימן ל"ג ושואל ומשיב מהדו"ד ח"ג סימן קכ"ה], ומתפללים בנעימת הימים נוראים, ועי' ברמ"א סימן תרי"ט סעיף א' וז"ל "ולא ישנה אדם ממנהג העיר אפילו בניגונים או בפיוטים שאומרים שם, [ומה שמנגנים במעריב בסוף כל קטע הוא כדי שהש"ץ יכוין בשעת אמירת השם שבסוף כל ברכה], קודם שמו"ע אומרים תקעו בחודש שופר ואין בזה הפסק גאולה לתפלה, כי השופר מרמז גם על השופר של משיח].

כתב האריז"ל [והובא בבאר היטיב סימן תקפ"ד סק"ג] שיש לבכות בשעת התפילה, והיה אומר שמי שאינו בוכה בשעת התפילה סימן הוא שאין נשמתו שלימה, ובהגהות אלפסי [סביב המרדכי פ"ד דברכות והובא באלף המגן סי' תקפ"ב] כ' שכל מי שבוכה בתפילתו, המזלות בוכין עמו ותפילתו נשמעת, עוד כ' [האלף המגן שם בשם הראשונים] שאפילו אם ח"ו אדם בכלל הרשעים ח"ו שדינו למיתה מכל מקום אם בוכה בתפילתו ועושה תשובה יתקדש גז"ד ויכתב יד בספרן של צדיקים, עוד אמר האריז"ל שכל מי שמרגיש בעצמו בכיה גדולה מאליו, ידע שבאותו שעה דינין אותו בכי"ד של מעלה ונפשו מרגשת ולכן הבכיה באה מאליה, אמנם האריז"ל הזהיר מאוד שלא להתעצב ח"ו אלא יהיה בשמחה שזוכה להתפלל לפני קונו, והעיקר לכוין פירוש המילות ורחמנא ליבא בעי.

תפילת שמונה עשרה מתפללין בלחש, עיקר התפילות בימים הנוראים הוא שיתגלה כבוד מלכות שמים על כל הבריאה, וישים בלבו ויכוין היטיב באמרו התפילות לזה, ואף שהיה מקומות שנהגו להתפלל קצת בקול רם זה היה רק מחמת העמי הארצים שלא היו יכולין להתפלל, לכן שמעו מאחרים והתפללו עמהם, אבל מעיקר הדין יש לזהר שלא להשמיע קול בשעת תפילה בלחש.

מראש השנה ועד אחר יום הקדוש, מוסיפין באבות זכרינו לחיים, ויזהר לומר הל' בשוא ולא בפתח שלא יהיה משמע ח"ו לא חיים, וכן מי כמוך, ואם שכח זכרינו או מי כמוך ונזכר לאחר שהזכיר השם של חתימת הברכה אינו חוזר, וכן חותמין המלך הקדוש במקום הקל הקדוש, אם שכח ונזכר תוך כדי דיבור אומר מיד המלך הקדוש, אם נזכר לאחר כדי דיבור חוזר לתחילת שמו"ע, וכתוב ובספר חיים אם שכח אינו חוזר.

חן במליצת לשונו ה"ז פסול, אמנם קיי"ל דבעי כונת שומע ומשמיע, ששניהם ירצו לשוב באמת בלב שלם להשי"ת, עוד רמז התוקע לתוך הבור לא יצא, כלומר בור ריק אין בו מים של תורה, כי מי שאינו מחשיב תורה ואינו מעריך גדלותו, אינו יודע ממה מדברים, צריכים ללמוד לידע את התורה כדי להחשיב אם מעוררים את האדם לעסוק בו.

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה, ולכאורה יש להבין מה המשך "כי" הוא על ימים יסדה.

י"ל בהקדם מה שראיתי בספר לקט אמרים שכ' ענין שראש השנה הוא דוקא בחודש שהלבנה מתכסה בה, שלכאורה היה צריך להיות להיפוך שדוקא ביום שממליכים הקב"ה וזכרון ליום ראשון יהיה הבריאה בתקפה, דהלא מברכין ברכת הלבנה אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם וכו', אלא הכונה הוא שצריכים להמליך הקב"ה אפילו במקום ההסתר והחושך, ובהעלם גם שם הקב"ה הוא מלך, ובאמת כן הוא בכל אדם חלק הטוב מכיר את הבורא, אבל יש חלק שאינו רואה, והמונע את הדביקות של האדם להבוי"ת"ש, וזה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, דהיינו אדה"ר קודם החטא, שאז היה התגלות מלכותו ית"ש, ולכן זייקא בעת שהלבנה נתכסה ממליכים הקב"ה על כל הבריאה.

ואיך באין לידי הכרה זו לשבור את מחיצת הברזל המפסיק בין ישראל לאביהן שבשמים הוא ע"י התשובה כמש"כ הרמב"ם בפ"ז מהל' תשובה הלכה ו' גדולה תשובה שמקרכת האדם

תתן לו "וקרא עליך אל ה'" והיה בך חטא, ולכאורה קשה מהו וקרא עליך אל ה', ואם לא יקרא האם אין זה חטא, ותי' שביום הדין השטן מקטרג היתכן שמוחלים ומוותרים עם כל החטאים, והתי' לזה שבני ישראל ג"כ מוחלים ומוותרים, כמו שרואים בשמיטת כספים, ומדה כנגד מדה הקב"ה ג"כ מוחל, וזה הפי' וקרא עליך אל ה' בשעה שהמקטרג קורא עליך אל ה' היתכן למחול העונות, על זה התורה מזהיר לא יהיה דבר עם לבבך בליעל, כי אז והיה בך חטא, א"א למחול עונות.

הנביא ישעי' אמר: קרא בגרון אל תחשוך כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם ואותי יום יום ידרושון ודעת דרכי יחפצון, י"ל בכונת הפסוק לדמות דברי תוכחה לשופר, כי השופר פועל שני פעולות, כדברי הנביא היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, וכמו שמבואר בגמ' ריש פ"ג דר"ה שהוא לזכרון לעורר רחמים בשמים, ובאמת היינו הך כי אם האדם מתעורר קצת לתשובה אזי הוא מעורר רחמים למעלה כי גדול התשובה שחותר חתירה מתחת כסא הכבוד, וכן צריך להיות כששומעים דברי תוכחה הדבר צריך לעורר מחשבת האדם וירגיש חסרונותיו ויהיה לו קצת פחד מאימת הדין, וממילא זה מעורר רחמים בשמים, וזה המשך הפסוק והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם, וממילא ידרשו את ה' בבחי' דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב.

כשופר הרם קולך, ראיתי בספר קרן לדוד שכ' בדרך רמז שהמוכיח לרבים צריך ללמוד כמה דברים מדיני שופר, א] התוקע לשיר לא יצא אם הכונה ח"ו להתנאות בדבריו ולמצוא

הלכות ומנהגים לימי ראש השנה

אחר שמו"ע נוהגים לומר לדוד מזמור, שיש בו ענין קבלת עול מלכות שמים, והאומרו בכונה מסוגל שלא יחסר לו מזונותיו כל השנה [האריז"ל]. אחר התפילה מברכין זל"ז לשנה טובה ותחתם, ומבואר בקדמונים שבשעה שא' מברך להשני בליל ראש השנה, ה"ז מעורר מליצי יושר לפני ה' שאומרים ראה איך אחד מברך להשני בכל לב ונפש, ואפילו אם כל השנה לפעמים יש להם טענות זל"ז מ"מ ביום הדין מוחלין כולם, כמו"כ יעשה עמנו הקב"ה חסד וימחול לנו על כל העונות, בחיי אדם כלל קל"ט ומשנ"ב סימן תקפ"ג סק"ה כתבו שמאוד מאוד יש לזהר שלא לכעוס בראש השנה, כמבואר בר"ה דף ל"ב: אדכורי ריתחא בריש שתא לא מדכרינן, ויהיה רגוע ויוותר ובמצב רוח טוב בראש השנה וזה סימן טוב. וכן כשחוזרין הביתה מברכין לבני בית בשמחה ומעומק הלב לשנה טובה תכתבי ותחתמי.

בקידוש יאמר ברכת שהחיינו בשמחה רבה ויכוין מאוד בשבח והודאה להשי"ת שזכה להגיע ולחיות עכשיו, וכתבו בספה"ק שיש בזה סגולה גדולה לאריכת ימים.

כ' המטה אפרים [תקצ"ב ס"א] שאין לעשות ביקורים בבית חברו כמנהג רעים אהובים בר"ה כדי שלא יבואו לשיחת חולין ודברים בטלים וכדומה.

בסעודת ליל ראש השנה איתא בגמרא [הוריות דף י"ב] שיש לאכול דברים שיש בהם סימנים טובים, ויקח המאכל ביד ימינו ויאמר יהי רצון בלב שלם ומתוך התעוררות לתשובה [משנ"ב ס' תקפ"ג סעיף א'], ונוהגין לאכול ג"כ תפוח מתוק בדבש, ויש שני שיטות מתי לאכול התפוח ושאר הסימנים, י"א שיאכל אחר המוציא [מטה אפרים וליקוטי מהרי"ח ממשמעות דברי המג"א ושאר פוסקים] כי יש מחלוקת הפוסקים אם צריך לברך ברכה אחרונה על פירות שאוכלים לפני הסעודה והוי ספק ברכות בזה, וכן מנהג רוב מקומות, אמנם י"א שיאכלם מיד לאחר קידוש, [מהרי"ל ובסידור ר"ש ובדרכי חו"ש להגה"ק ממונקאטש אות תש"ז], ומ"מ לא יפסיק הרבה כדי שיהיה קידוש במקום סעודה שזה רק הלחם.

ומברכין בורא פרי העץ ואוכלין קצת ממנו ואח"כ אומרים יה"ר שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, וטעם התפוח כי בני ישראל נמשלו לתפוח שפריו קודם לעליו ובני ישראל אמרו נעשה קודם לנשמע, והוא ג"כ רמז לשדה תפוחים כדכתיב ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו

לשמוח בימים אלו במצוה של תשובה, כדי שיהיה ניכר שאנחנו רוצים ומבקשים את ההתעוררות, וזה ביאור הפסוק מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' את שבות עמו? איך אפשר שתבא ישועת ישראל אם - בשוב ה' שבות עמו - דהיינו שהקב"ה הוא המעורר ולא אנחנו? והתשובה היא - יגל יעקב ישמח ישראל - ע"י שמחת ישראל שמכינים עצמם לקראת הימים הנוראים ורוצים לשוב באמת ובלב שלם, בזה זוכים לישועה מלמעלה, ואלו הם דברי הנביא לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים, ואף כי קדוש היום לאדונינו, והיום גורם להתעוררות, וא"כ יהיה מקום לומר שאינכם שבים מצד עצמכם, לכן העצה "חדות ה' יהיה מעוזכם", ויש לעשות הכנה דרבה בשמחה ובטוב לבב לקראת הימים הבעל"ט, והעיקר לחזק את לימוד התורה, ואופן התפילה לשפוך לב כמים לפני אבינו שבשמים לרחם עלינו, ולהוסיף צדקה וחסד להרבות אחוה וריעות בין איש לרעהו וכל בני".

ביומא דף ע"א אמר רבה כי מפטרי רבנן מהדדי בפומבדיתא אמרי הכי מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים טובים ומתוקנין, ויש להבין הלשון "מחיה חיים".

ענין אמירת לדוד מזמור כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה, י"ל עפי"ד הגר"א הנה קל ישועתי אבטח ולא אפחד, שאם מתפללים רק בשביל המעשים והזכותים אזי יש גבול אפילו אם נותנים מה שמגיע לו, כמו מלוה התובע מלוה, אבל אם מבקשים לא בחדס ולא במעשים באנו לפניך כדלים וכרשים דפקנו דלתך, אזי אין גבול להחדס שהקב"ה עוזר, וזה הנה קל בחינת חסד ישועתי אזי אבטח ולא אפחד, ושאתם

לשכינה, ועי"ז ניתן לנו מצות תקי"ש לעורר לתשובה כדי שנוכל לומר אח"כ הפסוקים של מלכיות כדבעי [אמרתו כאן דברי התעוררות איך צריכים להכין למצות תקי"ש].

וי"ל דזה הכונה לה' הארץ ומלאה תבל ויושבי בה, ואף שאין אנו רואים ומרגישים את זה, "כי" אפשר לדרוש בד' לשונות, מתי מרגישים את זה, כי הוא על ימים יסדה, כמבואר במדרש בראשית פ"ב ס"ד ורוח אלקים מרחפת על פני המים בזכות התשובה שנמשלה כמים שנאמר שפכי כמים לברך. וזהו ג"כ כח התפילה שצריכים להתפלל ברגש ובהתעוררות בבחי' שפכי כמים לברך.

החתם סופר זצ"ל כ' על הפסוק בנחמיה [ח' י'] לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם, ואמרו חז"ל שפסוק זה נאמר על ראש השנה, [עי' שו"ע או"ח סימן תקפ"א סעיף ד' ובסימן תקצ"ז סעיף א' ובבאה"ג שם בשם המדרש], ויש להבין מהו השמחה ביום הדין שנפש האדם תלוי ועומד לכל אשר יקרהו בשנה הבאה.

ומבאר החת"ס את הענין ע"פ הפסוק מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל, כי הנה בימים הנוראים הקב"ה שולח עזר מלמעלה לעורר לבות בני ישראל לתשובה ולמעשים טובים, כ"א לפי מדרגתו מרגיש הארה של יראה בימים אלו, אלא דיש מקום לומר שהתשובה שבני ישראל עושים הוא רק מחמת שמעוררים אותו מלמעלה, ואין זה עבודת עצמו, וממילא אינו חשוב כ"כ, והעצה לכך הוא

הלכות ומנהגים לימי ראש השנה

ה', וכתב המהרי"ל לשיאמר פסוק זו, וכן נוהגין לטבול פרוסת המוציא בדבש ורמז יש בו "ויאכילהו מחלב חטה" הוא פרוסת המוציא, "ומצור דבש אשביעך" רמז להדבש, ובאמרי נועם איתא "דבש אשביעך" בגימ' "חדש השביעי", [וגם יטבול במלח כרגיל], ואוכלין שאר מיני מאכלים שיש להם סימן טוב, כגון דגים מתוקים ואומרים יה"ר מלפני אבינו שבשמים שתשגיח עלינו בעינא פקחא ושנהיה לראש ולא לזנב ושנפרה ונרבה כדגים, וכן אוכלין ראש כבש [זכר לאיל של יצחק] ואומרים שנהיה לראש ולא לזנב, וכן אוכלים רימון ואומרים שירבו זכותינו כרימון, ואוכלים תמרים ואומרים יהי רצון שיתמו שונאינו, וכ' בספר מועד לכל חי להגר"ח פלאגי' שעיקר הכונה לבטל המקטריגים הנבראים מהעונות שלא יוכלו לקטרג, ויש עוד הרבה מינים שנוהגין לאכול, וכל אחד יחזיק במנהג אבותיו, [יש חילוקי דיעות אם יזכיר שם ה' ביה"ר מלפניך ויאמר האו"א, דעת המט"א וסידור דה"ח להזכיר שם השם, אמנם בשו"ע מוזכר בלא שם השם וכן כתב בדרכי חו"ש אות תש"ז], מי שקשה לו לאכול הסימנים די שיסתכל עליהם ויאמר היה"ר, עי' קצה המטה סק"ה. וענין אמירת יהי רצון באמצע הסעודה כמבואר בזה"ק דר"ה יומא דצלותא, כל היום הוא לתפילה אפילו באמצע הסעודה.

נוהגין שלא לאכול אגוזים כי אגוז בגימטריא חטא וגם מרבה כיחה וניעה ומפריע להתפילה, [וגדול א' אמר שאמת שהרבה מקפידים בזה, אמנם יש לזכור שגם החטא בגימטריא חטא והלואי שיהרהרו על החטא עצמו כמו האגוז].

מנהג ישראל לאפות חלות עגולות, עי' חתם סופר מהדורה רביעית על ר"ה שכתב הטעם דיש בזה סימן טוב כי דבר עגול אין בו סוף וקץ ומסוגל לאריכת ימים. עוד נוהגין לקנות סכין חדש ולהשתמש בו בשעת פריסת המוציא ליל ר"ה ורמז לדבר החותך חיים לכל חי, והוא סגולה גדולה לפרנסה, [טעמי המנהגים דף תקע"ב], והכל לסימנא טבא.

ואוכל הסעודה כשאר סעודת שבת ויו"ט ואומר זמירות כרגיל, ויזהר מאכילה גסה, וישב ליד השולחן באימה ויזכור שהוא יום הדין ויהיה שולחנו לפני ה', ובמט"א כתב שילמוד משניות ראש השנה, [בכל סעודה פרק א'], והעיקר שלא ידבר דברים בטלים וכש"כ דברים אסורים כמו לשה"ר וליצנות, כי אנו רואים כח הדיבור בימים אלו שיש להם השפעה מרובה.

בברכת המזון אומרים רצה ויעלה ויבוא ולבסוף הרחמן הוא יחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

סניגור, ואף דאמרינן כן רק לפני ולפנים, שופר כלפני ולפנים דמי, והנה אצל הכה"ג מצינו בגמ' יומא שקודם שנכנס לעבודתו אמרו לו הסנהדרין שיכין עצמו כראוי שכל הכלל ישראל סומכים עליי שיעשה עבודתו כראוי וכפרת הכלל תלוי בו, וכמו כן אפ"ל בתקי"ש דכל יחיד צריך לראות א"ע שהוא יכול להכריע את כל העולם לכף זכות או להיפוך ח"ו, כמבואר בסופ"א דקידושין, ולכן יש להתחזק אם אין אני לי מי לי ואם לא עכשיו אימתי, להרהר בתשובה, ולעורר את "האני" ישנה, שהקב"ה מתאוה לתפילתן של ישראל, כמו שאנו אומרים ואשי ישראל ותפלתם תקבל ברצון, י"ל אשי ישראל זה התשובה, דומה לקרבן שמקריב מתאותו להשי"ת, ובזה מדויק מאוד לשון הרמב"ם בהל' תשובה לאחר שהביא עורו ישנים משנתכם כ' "לפיכך" יראה אדם עצמו חציו זכאי וחציו חייב, דהיינו כח האדם להכריע כל העולם לכף זכות, וממילא התפילות יתקבלו לרחמים ולרצון אכ"ר.

יו"ט שני הוא ענין אמונת חכמים, וי"ל דלכן קורין ביום ב' דר"ה עקידת יצחק כמבואר בחת"ס שאצל אברהם היה בבחינת תורה שבכתב ששמע מפי הקב"ה בעצמו משא"כ יצחק ששמע מאברהם ואצלו היה בבחינת תורה שבע"פ, וזה יותר קשה לקבל, אבל אמונת חכמים מביא השפעה לעולם כמבואר בחז"ל כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, וח"ו להיפוך ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ, ולכן יש כל הברכות בסוף עקידה, כי ברך אברכך והרבה ארבה וגו' הברכות שם כולל בני וחיי ומזוני, הכל בזכות האמונה, ולכן איתא בספ"ה ק' שביום הראשון יתפלל בעיקר על רוחניות וביום השני יתפלל בעיקר על גשמיות כי יו"ט שני שהוא אמונה בדרבנן מביא השפעה בעולם, ויה"ר

מים בששון ממעיני הישועה, החילוק בין מעין ובין בור, כי בור המים מכונסים ויש גבול אבל מעין אין גבול, וזה כי הוא על ימים יסדה הקב"ה רוקע הארץ על המים בכל יום וכונס כנד מי הים נותן באוצרות תהומות, ואנחנו צריכים להאמין כי הקב"ה הוא המשפיע והשפעתו אין סוף.

עוד ענין כי ידוע המדרש שבשעה שהפליג הקב"ה בין מים העליונים למים התחתונים בכו המים התחתונים על שנתרחקו, והקב"ה ניחם אותם בניסוך המים, אבל לאחר החורבן חזרו לבכות אנן בעינן למהוי קמי מלכא כקדמת דנא, עכ"פ המים סימן להשתוקקות להתקרב להשי"ת, ולכן נמשל מים לתשובה כמש"כ שפכי כמים לבך, שהאדם צריך להרגיש שרוצה להתקרב, וכן מצינו שכל התפילות מתחילים ובכן, ענין של ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת, ובכן גימ' שם של ע"ב, וי"ל דזהו ענין שאו שערים ראשיכם שבשעה שביקש שלמה להכניס הארץ לקה"ק דבכו השערים זב"ז, אמר כ"ד רננות ולא נענה עד אשר אמרה זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה, מיד הפכו פניהם של דוד כשולי קדירה וידעו שהקב"ה מחל לו העון, דבאמת ידוע שלא היה דוד ראוי לאותו מעשה, וכן אנחנו אומרים שגלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך אבל מה נעשה שאור שבעיסה מעכב, דהיינו שאנחנו ג"כ אינם ראויים לאותו מעשה ורצונינו להתקרב להקב"ה כנ"ל. וזה הכונה מחיה חיים שנאמין שהקב"ה מחיה אותנו בכל רגע ועל כל נשימה ונשימה תהלל קה.

בגמרא ריש פ"ג דראש השנה מבואר דענין תקי"ש כמו כניסת כה"ג לקה"ק, ומשום כך אין להשתמש בזהב דאין קסיגור נעשה

הלכות ומנהגים לימי ראש השנה

באשמורת הבוקר: הרבה נוהגים לקום קודם שיאיר היום כי זהו עיקר קפידת חז"ל שלא לישון בראש השנה ובשעות אלו הקב"ה יושב ודן את העולם, אבל מי שיקשה לו בשביל זה להתפלל בודאי יותר טוב להתפלל בכונה, במט"א כתב שיטבול קודם התפילה [וכנראה שכתב כן גם לאלו שאין להם המנהג לטבול קודם התפילה בכל יום], ואומרים התפילות קודם התפילה.

הש"ץ מתחיל "אדון עולם" בניגון המקובל, וכתב במטה משה "המכוין בו אין לו שטן ופגע רע בר"ה וביוכ"פ בתפילתו ומתפללין ברכת השחר וקרבתו ופסוקי דזמרה בכונה ובמתנות, וכתב בספר יושר דברי אמת סימן נ"ו בשם המגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל כי יש אנשים המתעוררים בפיוטים כגון ונתנה תוקף וכדומה, אבל הקרבנות ופסוקי דזמרה אומרים במהירות כי רגילים בכך כל השנה, אמנם טעות גדולה היא כי העיקר תפילה בימים נוראים הם הקרבנות ופסוקי דזמרה בו אנו אומרים שירות ותשבחות לקל חי, וכמאמחז"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקודם ואח"כ יתפלל, ופסוקי דזמרה מלשון לזמר עריצים ולהכרית כל המקטריגים, והעיקר להתפלל בשמחה ובאלף למטה כתב שהמתפלל בשמחה נכלל בזה כל הכונות.

ויש להעיר שבימים נוראים יש להקפיד יותר במה שמבואר בשו"ע סימן ח' סעיף ב' דנכון לכסות ראשו בטלית שעי"ז יכנע לבו ויבוא לידי יראת שמים כמובא בב"י שם והובא במשנ"ב שם סק"ד ובשם הב"ח שישתדל לעשות כן מתחילת התפילה ועד סופה עיי"ש.

המנהג להאריך באמירת המלך, והטעם להראות שאנו ממליכין הקב"ה עלינו, ואומרים "יושב" על כסא, פי' שעתה הוא יושב על כסא ודן את העולם, והעולם צריך לומר בלחש עם הש"ץ עד ובמקהלות, וכן תחילת יוצר אור יש לזוהר לאמרו עם הש"ץ. כשחל בשבת זיהר שלא ישכח להזכיר קדושת שבת בתפילתו.

לענין אמירת הפיוטים, שיסודתו עוד מימי התנאים ואמוראים ובעיקר מגדולי הראשונים שחברן ברוח הקודש, ידוע מה שאמרו הצדיקים שהוא סגולה גדולה ונפלאה לאריכת ימים, וידוע שהרבה מקומות שזכו לזקנה ושיבה מפני שזוהרו באמירת הפייט, ועכ"פ מי שאינו אמרו לא ישוח ח"ו בשעה שאחרים אומרים הפייט רק ישתוק ויעיין בספר, ויותר טוב שלא יהיה פורש מן הציבור.

צדיקים בימי ראש השנה:

שמעתי מא' שהיה בבית מדרשו של הרה"ק הבית ישראל מגור זצ"ל באשמורת הבוקר של ראש השנה קודם שבאו אנשים לביהמ"ד [כשעה שלש וחצי בלילה] והרה"ק היה מסתובב בחדרו בפנים והיה צועק בקול רעדה אם אני לי מי לי ואם לא עכשיו אימתי!

בספר המאורות הגדולים [דף קי"ט מביא שהצדיק ר' שמחה זיסל מקעלם זצ"ל בערב ר"ה קודם מעריב כשנכנס אליו השמש לקראו תקפו אותו חרדה גדולה מאוד וברוב רטט ופחד היה מלמל "הנה כבר באה ההזמנה מבית המשפט להתייצב לדין".

בספר ארחות רבינו ח"ב דף קפ"א מתאר הר"א הורביץ תפילת החזון איש זצ"ל בליל ראש השנה "עמדתי מאחוריו מרנא עמד כל התפילה בברכות וקריאת שמע ושמונה עשרה והתפלל בהתרגשות גדולה בדביקות עצומה בכי גדול וכל גופו דא לדא נקשן, ועד היום עומד לנגד עיני הוד מראה דמות קדושת רבינו שעומד בתפילתו בליל ראש השנה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ובאזני עדיין מהדהדות קולות התפילה המשתפכים בקול ברור המתחננים והמרוגשים של רבינו

הגרי"ז מבריסק זצ"ל היה מספר "כשאבא הגאון ר' חיים היה אומר בקידוש ליל ראש השנה מקדש ישראל ויום הזכרון, היו הקירות מזדעזעים", [תורת זאב דף ע"ד].

כתב האדמו"ר בעל חובת התלמידים זצ"ל הי"ד בספרו דף קמ"ט] "באם רק יעשה האיש חשבון הנפש מה המה ימים אלו ומהו משפט עליון עליו כבר היה זה די לו לעורר אותו משפלותו של כל השנה, כי מי האיש אשר לא יחוס על נפשו, ובידעו שבימים אלו דנים מי יחיה ומי ח"ו לא, מי יתפרנס ומי ח"ו לא, למי יהיה נחת ושלוה בביתו ולמי ח"ו יהיה מקום של דאגה ואנחה, כבר יקום לשוב, אבל האיש כבר מורגל גם ביום הדין, יום טוב הוא ואוכלים מוציא עם דבש וזהו הכל אצלו ולא יותר, ואינו נותן לב שהיום יום הדין שגם המלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון".

בספר ביתו נאוה קודש מביא איך הרה"ק האדמו"ר מהר"א מבעלזא זצ"ל היה אומר בימים הנוראים בדרך תוכחה ותביעה לעצמו בשברון לבו הטהור גנוחי גנח וילולי ילל, וכך היה אומר בלשונו הקדוש: אנא מפניך אברח וואס וועט זיין דער תכלית וואס וועט זיין מיין סוף, ווען וועל איך אויך דינען דעם באשעפער, ווען וועל איך אויך שוין תשובה טוהן, והיה מבקש ממשמשו שיקרא לפניו הספר מטה אפרים וכאשר עבר לפני הקטע בסימן תקפ"א סעיף ו' שהאדם צריך להיות תדיר ממארי דחושבנא היה מבקשו שילמוד את הקטע עוד פעם. עוד מביא שם שבשעה שהש"ץ היה אומר המלך ראו על הרה"ק זצ"ל איך כל גופו ואבריו זעו וגם נעו ארכבותיו דא לדא נקשו מראה פניו כאש להבים מפחד הדר גאונו של המלך.

הלכות ומנהגים לימי ראש השנה

פתיחת הארון: מנהג ישראל לפתוח הארון באמירת כמה פיוטים, ונכון לעמוד בעת פתיחת הארון [ט"ז יו"ד סימן רמ"ב סקי"ג, ועי' חת"ס חחר"מ סו"ס ע"ג ובפנים מאירות סו"ס ע"ד שמשמע דס"ל שהוא חיוב גמור], אבל י"א דאין חיוב גמור לעמוד, ולכן החלוש א"צ לעמוד [דיש לסמוך על הפמ"ג סימן קמ"א במש"ז סק"ג].

לענין מכירת המצות הובא ביסוד ושורש העבודה שישתדל אדם לקנות מצוה ולעלות לתורה בימים הנוראים, ודוקא לקנותו בדמים, ומקור הדבר בזה"ק פרשת תרומה, ומ"מ לא יעשה זילזול בזה ויזכור שהוא יום הדין.

קורין בתורה וה' פקד את שרה, כי שרה ועוד הרבה עקרות נפקדו בראש השנה והקריאה מעורר הזמן, וכן הפטרת חנה אשר ידוע סגולת אמירתה אפילו בשאר ימות השנה מסוגל לבנים טובים [כמבואר בקיצשו"ע לגבי הדלקת נרות שבת].

נוהגין בהרבה מקומות לעשות הפסקה קודם תפילת מוסף, והטעם משום שאסור לעמוד בתפילה יותר מג' שעות [עי' רמב"ן פרשת בשלח י"ז י"א ובביאור הגר"א משלי כ"ה י"ז], ויזהר מאוד בתכלית הזהירות באותו הזמן מדיבורים של איסור וכש"כ הסתכלות בדברים האסורים כגון שצריך לילך ברחוב, והראוי למעט בהפסקה ולומר תהלים או ללמוד איזה דבר מוסר ושלא לבזבז הזמן היקר והנשגב, שבאותו שעה יושב הקב"ה ושופט כל הארץ.

תקיעת שופר: לכתחילה אסור לאכול קודם תקיעת שופר כמבואר בסימן תרנ"ב ס"א ובמטה אפרים סימן תקפ"ח ס"ב, אמנם מי שמרגיש חולשה יש להתיר לאכול, וכמבואר בשו"ת חת"ס יו"ד סימן ז' דיש להתיר לחולה לאכול קודם המצוה, ועי' בשו"ת השיב משה סי' י"ט דלענין שתיה קודם המצוה אינו צריך שיהיה חולה אלא אפילו מצטער יש לסמוך להקל, ולא יאכל יותר מכביצה דאז הוי סעודת קבע שאסור קודם עשיית מצוה, ולא התירו בדוחק רק אכילת ארעי, ולענין קידוש קודם תקי"ש, יש כמה שיטות האם יש חיוב קידוש, יש נוהגין לעשות קידוש, אבל השר שלום מבעלזא זצ"ל היה אומר שכיון שתק"ש שייך לתפילת שחרית ורק משום הגזירה אומרים במוסף [כמבואר בגמ'] לכן הוי כמו קודם שחרית שלא הגיע החיוב לומר קידוש, וי"א [בית יצחק יו"ד סי' י"ח, קצה המטה סי' תקפ"ח סק"ה ועוד] שכיון שבעצם אסור לאכול קודם עשיית המצוה, ורק משום חלשות אוכלים משהו אינו זמן קידוש, בהרבה מקומות בגאליציע ובפולין לא עשו קידוש

הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל היה לומד קודם ימים נוראים מתוך ספר המאורות הגדולים בו יש אוסף הנהגות של גדולי המוסר, כהכנה ליום הקדוש לחפש נתיבות ושבילים לשיפור עצמי מתוך התבוננות בדרכי הצדיקים.

לשון הצוואה של התפארת ישראל אות כ"ב, "בני ובנותי הזהרו בבי' ימי ראש השנה ומכש"כ ביום הקדוש מלדבר דברים בטלים וגיחוך, וכ"ש מלמלא שחוק פיכם, וזכרו לפני מי תעמדו אז למשפט לפני אדון עולם".

מאמרים ופתגמים לימי ראש השנה

עוד ידוע שפעם אחת קודם תקיעת שופר הפך הרה"ק רבי לוי יצחק את פניו לארון הקודש ואמר רבונו של עולם! בוא וראה כמה אנו מתאמצים לקיים מצות התקיעות שלך, בכל ההידורים ובכל הכנות כראוי, ולא רק פה בבארדיטשוב אלא בכל המדינה ובכל העולם מאות ואלפים אנשים שוברים את רוחם וקורין לך מן המיצר קראתי קה! ולא רק בשנה זו אלא בכל שנה ושנה בכל הדורות, כבר תקעו לפניך אלפי רבבות תקיעות, עשה עמנו טובה ותוקע לנו רק תקיעה אחת והיא התקיעה הגדול של תקע בשופר גדול לחירותנו.

יהי רצון שתחדש עלינו שנה טובה "ומתוקה", הרה"ק ר' שלמה מלענטשיץ זצ"ל היה אומר למה מוסיפין ומתוקה אם הוא כבר טובה, אלא שעל דבר רעה צריכים לומר גם זו לטובה וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, אבל מתוקה אינו, ואנו מתפללין שיהיה טובה וגם מתוקה ולא יצטרכו לומר גם זו לטובה.

כשאוכלים הרימון אומרים שנרבה זכויותינו כרימון, ומבואר בגמ' הגיגה ר"מ רמון מצא תוכו אכל וקליפתו זרק [כשלמד מאחר], כן אנחנו מרמזים להקב"ה שיזרוק הרע ויקבל רק הטוב שבאדם.

ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת, הצדיק המפורסם הרה"ק הרבי ר' לוי יצחק מבארדיטשוב זצ"ל זי"ע, דהיה סניגורם של כלל ישראל והיה מליץ יושר עליהם תמיד, [הרה"ק מרוזין זצ"ל היה אומר כשרק מזכירים שמו הטהור או אפילו שם העיר בארדיטשוב כבר מעוררים בזה רחמים - דוגמת השמנה ביומא שהזכירו שם העיר חברון בעת ששאלו אם האיר פני המזרח שבחברון כדי להזכיר ישיני חברון ובזה מעוררים זכות אבות], פעם בראש השנה אמר בתפילת "ונתנה תוקף" אומרים ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת, רבונו של עולם! אם רצונך שכסא כבודך יכון לפניך באמת כראוי למלך מלכי המלכים, אין לך ברירה רק לגזור גזירות טובות, כי אם תגזור ח"ו גזירה רעה הלא יבואו הצדיקים ויבטלו אותם בתפילתם כמאמר חז"ל הקב"ה גזור וצדיק מבטל וכן שאר אנשים על ידי תשובה וצדקה יבטלו הגזירות, ממילא לא יהיה הגזירה נשאר באמת, אבל אם תגזור גזירות טובות ובני ישראל יקבלו מלכותך ברצון ובשמחה אזי גזירתך ישאר באמת, וכך היה אומר הבעש"ט שבשעה שהקב"ה משפיע חסדים על בני ישראל אז הוא הזמן להתבונן בחסדי השי"ת ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, שלא יצטרכו לאופנים אחרים ח"ו.

הלכות ומנהגים לימי ראש השנה

ודעביד מר עביד ודעביד כמר עביד, [יש עצה לעשות קידוש על טייה שהוא חמר מדינה, ואז יוצא לכו"ע], והעיקר שלא יבוא לזלזל ע"י זה בעניני תקי"ש.

כתב המט"א לפי שהתקיעות הם מעוררים רחמים ומעלים זכרונם של ישראל לפני אביהן שבשמים יש לעשות הכנה רבה לזה, ואם יש זמן יסתכל בספרי מוסר או תהילים, וכן הרבה נוהגין לומר הזוהר וכדומה, ואומרים ז' פעמים מזמור כל העמים תקעו כף שיש בו ז' פעמים שם אלקים להמתיק הדינים, ואח"כ אומרים הפסוקים שיש בהם הר"ת של קר"ע שט"ן, ושאר הכונות אנו מצטרפים להצדיקים שיכולים לכוין, ויזהר לכוין לצאת המצוה, וגם יזכור דברי הרמב"ם שכתב דענין השופר הוא לעורר ישנים ממשנתם ולהרהר בתשובה, ולא יאמרו ב"ה וב"ש בשעת הברכה וביה"ר לא יזכירו שמות המלאכים, והרבה נוהגין שלא לומר היה"ר רק לבסוף, ויזהר שלא להתחיל עד שגמר הבעל תוקע התקיעות, ועפ"י האריז"ל יש להתוודות בין סדר לסדר, ואסור להפסיק בדיבור עד סוף כל התקיעות [ברכת אשר יצר קודם סוף התקיעות יש חילוקי דיעות ונוהגין להקל עי' מנח"י ח"ג סימן מ"ג]. מנהגינו לתקוע בתפילה בלחש וגם מאה קולות דהיינו שמשלימין קודם תתקבל בקדיש האחרונה.

בחזרת השי"ץ יש ליזהר לשמוע כל הפסוקים מפי השליח ציבור, כי התקיעות צריכים להיות על אמירת הסדר דוקא.

תפילת מוסף יש בו מעלה יתירה על שאר תפילות השנה כמבואר ברש"י ע"ז דף ד: וידוע מאמר חז"ל שהקב"ה אומר לבני ישראל אמרו לפני מלכיות כדי שתמלכוני עליכם זכרונות כדי שתעלו זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר. ויכוין היטיב בפירוש המילות ויאמר כל הפסוקים בכונה עצומה, ויזהר שלא יבלבלו לו מחשבות זרות בעת עמדו לבקש על נפשו, ולכן נכון שיסתכל היטיב בסידור וכמאמר הצדיקים "עם הספר ישוב מחשבתו הרעה".

כ' בספה"ק שבשעת התפילה ובגמירתו יש להאמין שהקב"ה שמע ומקבל תפילותינו לרחמים ולרצון, ולכן תיקנו באמצע שמו"ע אמירת היום תאמצינו וגו' כי הוא עיקר גדול בקבלת התפילה. ולכן מנגינת בקדיש ובפרט בשעת תתקבל, ובמעשה רב כ' שהגר"א ותלמידו הגר"ח מוולאזיהן הקפידו לנגן הקדיש לאחר מוסף.

יהי רצון שנהיה לראש ולא לזנב, ואוכלים ראש כבש כדי להזכיר אילו של יצחק, ושני הדברים יש להם שייכות, כי בני ישראל נקראים ראש כמש"כ בירמיה קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, אמנם יש בעוה"ר בני ישראל שרוצים להתדמות לאומות העולם שהם כמו שונב, וע"ז מתפללים שנהיה לראש להתגאות שאנחנו יהודים בני אברהם יצחק ויעקב, ואף שהדבר עולה בידינו במסירות נפש, שלא לעשות כמעשי הגוים, אעפ"כ אין אנחנו מתפעלים כלל, ולכן אנחנו מזכירים עקידת יצחק בתפילה זו.

שנהיה לראש, לרא"ש ראשי תיבות לעשות רצון אבינו שבשמים.

לקונה עבדיו בדין לרחם עמו ביום דין, הרבי ר' אלימלך זצ"ל אמר בגמ' קידושין דף כ. איתא כל הקונה עבד עברי קונה אדון לעצמו, כי צריך לקיים כי טוב לו עמך וליתן לו מאכל ומשקה וכל צרכיו, כמו כן הקב"ה קנה בני ישראל כעבדים כמש"כ כי לי בני ישראל עבדים [ויקרא כ"ה, מ"ב] א"כ מחויב הוא ליתן להם מאכל ומשתה וכל הצטרכותם, וזה הביאור לקונה עבדיו ממילא לרחם עמו ביום דין.

שופר, ראשי תיבות שחוק פינו ולשונינו רינה, כי לעתיד לבוא כשיתקע שופרו של משיח אז יהיה לנו השמחה הגדולה האמיתית, וגם עכשיו צריכים להיות בשמחה וברינה שהקב"ה שומע תפילות עמו ישראל ברחמים.

בראש השנה קורין בתורה וה' פקד את שרה, אמר החפץ חיים לכך תיקנו לנו חז"ל קריאה זו שכמו שרה אמנו נתברכה בכך לאחר תשעים שנות עקרה שמכך נשאב כולנו עידוד, למרות העובדה שהשנה החולפת היתה גדושה בצרות הנה עתה ניצבת לפנינו תקוה שתחל שנה חדשה וברכותיה.

היום תאמצנו, בספר קול מנחם כתב תאמצנו מלשון ונמצה דמו פי' מיצוי הדם עד תומו, מתפללים אנו שהקב"ה ימצה את כל הטוב שבכל תפילה ותפילה שמתפלל כל אחד ואחד מישראל, ובצירוף כל התפילות הטובות יתקבל הכל לרחמים ולרצון.

אומרים המלך במקומו ולא לפני העמוד להראות שבכל מקום שהאדם נמצא יכול למצוא ולזעוק המלך.

ענין זכרונות כדי שתעלו זכרונותיכם לפני לטובה, י"ל הענין דהמלאכים טענו מה אנוש כי תזכרונו אין הכונה שהקב"ה לא יזכור מין האנושי, הלא הקב"ה משגיח על כל דבר קטן וזן ומפרנס אפילו ביצי כניס, אלא הטענה הוא למה יהיה למין האנושי הכח להכריע הנהגת כל הבריאה כולו, כמאמחז"ל לעולם יראה אדם כל העולם חציו זכאי וחציו חייב והוא מכריע, וע"ז בא הענין "במה בשופר" שע"י כח התשובה שיש להאדם שפיר נתן לך הכח להכריע.

הלכות ומנהגים לימי ראש השנה

אסור להכין שום דבר מיו"ט ראשון ליו"ט שני, ולכן מתפללין מעריב מאוחר כדי שלא יתחילו שום מלאכה עד אחר מעריב.

בליל שני, מתפללין מעריב כמו בליל ראשון, בסעודת הלילה נוהגין ליקח פרי חדש או מלבוש חדש, ויהיה מונח אצלו בשעת קידוש, כי יש ספק אם לברך שהחיינו בליל שני כיום ראשון דהוי יומא אריכתא, ואחר קידוש יברך בורא פרי העץ ואוכל הפרי, והנשים יברכו שהחיינו בשעת הדלקת הנרות, וטוב שילבשו בגד חדש או יהיה הפרי על השולחן וידלקו סמוך לקידוש ויהיה שהחיינו חל על הפרי. ולא יפסיק בין שהחיינו לאכילת הפירות, נחלקו הפוסקים אם עושים הסימנים בליל שני, הבני יששכר כתב שאין לעשות, ובליקוטי מהרי"ח כתב שיאכול הסימנים ויהרהר בלבו התפילה ולא יאמר. ביום שני הסדר כמו ביום ראשון, ומנהגינו לומר לקל עורך דין ביום שני במוסף, כי בגמ' יש מחלוקת אי הקב"ה דן בג' שעות הראשונות או השניות, לכן עושים שניהן [א"ר].

כששומע קריאת העקידה ישים עיניו ולבו עד כמה מגעת עבודת השי"ת שאברהם אבינו גמר בלבו בלב שלם למסור נפשו ואהבתו להשי"ת, וסגולת העקידה גדול כידוע מכל התפילות, והשב בתשובה בקריאת העקידה מובטח לו שיכופר עונו [יעב"ץ].

לאחר מנחה המנהג לילך לתשליך, והרבה נוהגים לילך בשלש עשרה מידות לתשליך, ורצוי לילך למים שיש בהם דגים לסימן טוב שלא ישלוט עין הרע כמו הדגים ושנפרה ונרבה כדגים [משנ"ב], ויש ליזהר בכמה איסורים, דהיינו שלא להוציא מרשות לרשות שלא לצורך, שלא להשליך מזון להדגים, שיהא המום נקי בשעת אמירת הפסוקים, והעיקר שתשליך אינו ענין של אסיפת אנשים לדבר דברים בטלים אדרבה הוא ענין של סליחה וכפרה [עי' קצשו"ע סימן קכ"ט סעיף כ"ב], בערוך השולחן [סימן תקפ"ג סעיף ד' כתב שנשים לא ילכו לתשליך והוסיף שבמקום שהולכות מוטב שאנשים לא ילכו כלל, ובמטה אפרים סימן תקצ"ח באלף המגן כתב יש לבטל המנהג שהנשים הולכות ג"כ לתשליך כי באין עי"ז ערבוביא הנשים עם האנשים ואוי לעיניים שכך רואות ביום הקדוש הזה שנעשה להם הליכת תשליך כמו טיול לגנות ופרדסים וכו' עיי"ש עוד בדבריו ודי למבין.

מי שביכלתו לגמור תהילים במשך ימי ראש השנה מה טוב ומה נעים, ועכ"פ יאמר תהלים כפי יכלתו, כי בזוה"ק נקרא ראש השנה יומא דצלזתא וזוה מראה שמכיר ומרגיש ביום המשפט.

לע"נ

הרה"ח ר' דוד אליהו בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל

לע"נ

הרה"ח ר' בנימין בנינוש בן הרה"ח ר' ישראל חזנוני זצ"ל

ביהמ"ד

דברי חיים

בנשיאות מורינו הגר"ח היילפרין שליט"א

לוח זמנים לימים הנוראים שנת תשס"ג

6:45.....סליחות יום שישי
 7:20.....סליחות יום ראשון
 6:35.....סליחות יום שני י"ג מידות
 5:15.....תשליך - י"ג מידות
 5:45.....קריאת הקרבנות - י"ג מידות
 7:00.....סליחות ערב יום הקדוש
 שיעור דף היומי לאחר תפילת שחרית
 6:30.....מנחה ימי עשי"ת
 6:45.....שיעור דף היומי ימי עשי"ת
 7:45.....מעריב ימי עשי"ת

שבת שובה:

6:25.....הדלקת הנרות
 6:40.....מנחה וקבלת שבת
 8:00.....דף היומי
 9:00.....שחרית
 9:55 - 9:19.....סוף זמן קריאת שמע
 5:00.....מנחה מנין ראשון
 5:20.....דרשת שבת שובה
 6:30.....מנחה מנין ב' וסעודה ג'
 7:28.....מוצאי שבת קודש
 7:22.....מוצש"ק לשיטת ר"ת

יום הכיפורים:

2:45.....מנחה ערב יוהכ"פ
 6:16.....זמן הדלה"נ יוכ"פ
 6:40.....כל נדרי ומעריב
 8:00.....שחרית יום הקדוש
 9:57 - 9:21.....סוף זמן קריאת שמע
 12:00.....יזכור ותפילת מוסף בערך
 4:45.....מנחה
 6:00.....נעילה
 7:11.....מוצאי יום הקדוש
 7:34.....מוצו"ט לשיטת ר"ת

ימי הסליחות:

5:30.....אמירת תהלים יום א' דסליחות
 6:30.....סליחות יום ראשון
 6:45.....סליחות יום שני וחמישי
 6:50.....סליחות יום ג' וד' וער"ש
 6:30.....סליחות ערב ר"ה-זכור ברית
 6:30.....מנחה
 7:45.....מעריב
 6:45.....דף היומי
 כותבין פרוזבול סוף שנת השמיטה

ראש השנה:

6:36.....זמן הדלקת נרות יו"ט
 6:50.....מנחה ער"ה וקבלת יו"ט
 7:45.....שחרית יום א' וב' דר"ה
 9:51 - 9:15.....סוף זמן קריאת שמע
 תקיעת שופר יום א' ויום ב' דר"ה
 בערך 11:45
 5:45.....דף היומי שני הימים דר"ה
 6:50.....מנחה יום א' דר"ה
 אמירת תהלים בין מנחה למעריב
 7:50.....מעריב ליל ב' דר"ה
 6:50.....מנחה יום ב' דר"ה
 דרשה מענינא דיומא לאחר מנחה
 7:38.....מוצאי יו"ט
 8:01.....מוצאי יו"ט - רבינו תם

עשרת ימי תשובה:

6:35.....סליחות יום רביעי-צום גדליה
 6:00.....דף היומי צום גדליה
 6:50.....מנחה צום גדליה
 7:26.....מוצאי תענית
 6:40.....סליחות יום חמישי

בברכת שנה טובה ומתוקה ושנת גאולה וישועה לנו ולכל בית ישראל
ונזכה ללמוד וללמד תורתינו הקדושה בשמחה ומתוך הרחבת חדעת